

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

A T A S K A I T A

**DĖL VALSTYBĖS TURTO ATSTOVAVIMO IR VEIKLOS REZULTATŲ
VERTINIMO AB AVIAKOMPANIJOJE “LIETUVOS AVIALINIJOS”**

2002 m. spalio 25 d. Nr. 2020-5

Vilnius

Vykdamas Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2002-04-09 pavedimą Nr.2020-5, Veiklos audito 2-ojo departamento vyresnysis valstybinis auditorius M.Milčiūnas ir Finansinio audito 3-ojo departamento valstybinė auditorė R.Peškaitytė atliko AB aviakompanijoje “Lietuvos avialinijos” (toliau tekste – Aviakompanija) valstybės turto atstovavimo ir veiklos rezultatų vertinimą.

Audituojamas subjektas

AB aviakompanijos “Lietuvos avialinijos” kodas – 2086388; steigėjas - Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija, kodas - 8862058.

Aviakompanija įsteigta reorganizavus valstybinę specifinės paskirties įmonę “Lietuvos avialinijos”. Įregistruota 1995-06-15, rejestro Nr.AB95-882, kodas 2086388. Buveinė – A.Gustaičio g. 4, Vilnius.

Valstybei nuosavybės teise priklausančias aviakompanijos akcijas (valstybės dalis 100%), nuo 2000-08-22 valdo VĮ Valstybės turto fondas (toliau tekste – Turto fondas).

Aviakompanijos įstatinis kapitalas 2001-01-01 buvo 95'810'400 Lt, 2002-01-01 - 107'598'400 Lt, 2002-06-30 - 107'598'400 Lt ir 2002-08-05 – 9'605'800 Lt.

Aviakompanija, vykdydama savo veiklą, vadovaujasi įstatais, kurie perregistruoti 2002-08-05. Įstatinis kapitalas po perregistravimo yra 9'605'800 Lt. Aviakompanijos įstatuose nurodytas veiklos tikslas yra pelno gavimas ir akcininkų turto didinimas, tenkinant gyventojų, įmonių, įstaigų, organizacijų poreikį oro susisiekimo ir kitoms teikiamoms paslaugoms bei atliekamiems darbams.

AB aviakompanija “Lietuvos avialinijos” yra Tarptautinės oro vežėjų asociacijos (IATA) narė ir savo veikloje vadovaujasi šios organizacijos rezoliucijomis ir rekomenduojama praktika.

Ūkio sritis, kurioje veikia aviakompanija – oro susisiekimas.

Auditas atliktas žinant l.e.p. generaliniam direktoriui V.Žviniui, kuris vadovauja aviakompanijai nuo 2002-05-10 ir vyriausiajai buhalterei U.Narkevičienei, dirbančiai šiose pareigose nuo 1993-07-22.

Nuo 2000-04-27 iki 2001-04-10 aviakompanijai vadovavo K.Auryla, nuo 2001-04-10 iki 2002-05-10 - S.Jarmalavičius.

Subjekto išorės auditas

2001 metais Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė atliko valstybės turto atstovavimo vertinimą (2001-07-09 ataskaita Nr. 180-15);

Aviakompanijoje 2001 m. finansinės atskaitomybės auditą atliko UAB “Arthur Andersen”.

Audito mastas

Audito tikslas

Valstybės turto atstovavimo ir veiklos rezultatų vertinimas.

Audito apimtis

Auduojamas laikotarpis – 2001 ir 2002 metai, atskirais klausimais naudoti 1997 - 2000 metų duomenys.

Audito tikslams pasiekti numatytos sekančios užduotys:

- 1) aviakompanijos vidaus kontrolės sistemos vertinimas;
- 2) įstatinio kapitalo pokyčių per 2001 - 2002 m. I pusmetį vertinimas;
- 3) atstovavimo valstybei priklausančioms akcijoms vertinimas;
- 4) 2001 m. finansinės atskaitomybės, pelno (nuostolio) ir rezervų panaudojimo vertinimas;
- 5) finansinių rodiklių už 2001 ir 2002m. I pusmetį paskaičiavimas bei veiklos tęstinumo rizikos įvertinimas;
- 6) aviakompanijos atstovavimo dukterinėse bendrovėse vertinimas;
- 7) aviakompanijos Technikos departamento darbuotojams 2001 m. išmokėto papildomo darbo užmokesčio analizė;
- 8) reaktyvinio kuro pirkimai 2001 metais.

Audito metu naudoti sekantys duomenų rinkimo metodai:

- dokumentinis (rašytinių dokumentų nagrinėjimas);
- apklausos (*pokalbiai su darbuotojais, naudojant klausimynus*)

Papildomai atlikti auditai

Valstybės kontrolieriaus pavaduotojo V.Švedo 2002-08-12 pavedimu Nr. 2020-5-1 - akcinėje bendrovėje „Aviakompanija Lietuva“. Audito tikslas – AB „Aviakompanija Lietuva“ 2002 metų I pusmečio finansinės atskaitomybės ir veiklos rezultatų vertinimas.

2002-09-02 Valstybės kontrolės Veiklos valdymo departamento direktoriaus K.Širvaičio pavedimu 2020-05-2 Valstybės įmonėje „Valstybės turto fondas“. Audito tikslas - pasirengimas AB aviakompanijos „Lietuvos avialinijos“ privatizavimui.

AUDITO REZULTATAI

1. VIDAUS KONTROLĖS SISTEMOS AUDITAS

1.1 Vidaus audito tarnyba

Aviakompanijos valdybos (valdybos pirmininkas Susisiekimo viceministras A.Ramonas) 2001-10-17 posėdyje (protokolas Nr.21), buvo svarstyta ir patvirtinta bendra organizacinė struktūra, įsteigiant vidaus audito tarnybą, pavaldžią valdybai. Tačiau pati aviakompanijos valdyba nenurodė vidaus audito tarnybos steigimo mechanizmo, tai yra, ar tai bus viena pareigybė, ar atskiras padalinys, ar samdoma audito įmonė. 2001-12-12 patvirtintuose aviakompanijos etatų sąrašuose vidaus auditorių pareigybės nenumatytos.

Aviakompanija iki 2002 metų pabaigos planuoja įsteigti vidaus audito tarnybą.

1.2 Vidaus kontrolės sistema

Aviakompanijoje, nustačius teisės aktų, reglamentuojančių grynų pinigų naudojimo operacijų vykdymą, pažeidimus, Valstybės kontrolė, teisėsaugos institucijų prašymu, atliko šių operacijų vykdymo dokumentinę reviziją ir nepatenkinamai įvertino buvusią bendrovės vidaus kontrolės sistemą.

Vertinant dabartinę vidaus kontrolės sistemos būklę nustatyta, kad aviakompanijoje atlikta pirkimų procedūrų peržiūra ir pirkimų funkcijų pertvarkymas. Šiuo metu diegiama pirkimų kompiuterinė programa bei prekių užsakymų kontrolės programa. Patvirtinta ir pradedama praktiškai vykdyti pardavimų procedūrų vidaus kontrolė.

2002-02-14 patvirtintos apskaitos vadovo tvarkos: atostogų sankeipų sudarymo tvarka, specialiųjų apskaitos dokumentų blankų laikymo, apskaitos ir naudojimo tvarka, gautinų sumų likučių kontrolės derinimo ir skolų išieškojimo tvarka, pajamų ir gautinų sumų apskaitos tvarka, ilgalaikio turto apskaitos tvarka, keleivių ir krovinių vežimo dokumentų blankų laikymo, apskaitos ir vartojimo tvarka.

2002-03-12 patvirtintos apskaitos vadovo procedūrų tvarkos: ilgalaikio materialaus turto atidėjimų sudarymo, ilgalakio materialaus turto nurašymo, atsargų atidėjimų sudarymo, atsargų nurašymo, abejotinių gautinų sumų atidėjimų bei beviltiškų skolų nurašymo tvarka.

Kaip vienas iš vidaus kontrolės elementų aviakompanijoje nuo 2002-02-20 4 darbuotojoms papildomai pavesta finansų kontrolierių funkcijos, t.y. padėti departamentų ir tarnybos vadovams sudaryti, pagrįsti ir koreguoti biudžetus bei kontroliuoti išlaidų biužetus, rengti finansinių ir veiklos rodiklių atskaitomybę, kontroliuoti departamentų ir tarnybos sąskaitų apmokėjimą.

Generalinio direktoriaus įsakymais yra patvirtinti aviakompanijos tarnybų bei pareigybių nuostatai. Jais reglamentuojamos darbuotojų funkcijos, tikslai ir uždaviniai bei teisės, pareigos ir atsakomybė.

Aviakompanijos administracijos veiksmus, pertvarkant buvusią vidaus kontrolės sistemą, galima vertinti kaip faktorių, mažinantį kontrolės riziką.

IŠVADOS:

- **Aviakompanijos valdybos 2001-10-17 sprendimas steigti vidaus audito tarnybą vertinamas kaip formalus ir nerezultatyvus, nepasiekęs tikslo didinti įmonės veiklos efektyvumą.**
- **Aviakompanijos administracija šiuo metu kuria ir diegia vidaus kontrolės sistemą, todėl tikėtina, kad bus išvengta anksčiau nustatytų grynų pinigų naudojimo pažeidimų ir užtikrinta reikiama bendrovės materialinių ir finansinių išteklių naudojimo kontrolė. Kadangi audito metu dauguma naujai diegiamos vidaus kontrolės sistemos elementų tik pradėję veikti, bendra išvada dėl vidaus kontrolės sistemos būklės neteikiama.**

2. ĮSTATINIO KAPITALO POKYČIŲ VERTINIMAS

Aviakompanijos įstatinis kapitalas 2001-01-01 buvo 95'810'400 Lt, jis padalintas į 958'104 paprastasias vardines akcijas. Vienos paprastosios vardinės akcijos nominalioji vertė lygi 100 Lt.

Aviakompanijos valdyba 2001-06-08 posėdyje (protokolas Nr.15) pritarė administracijos siūlymui padidinti įstatinį kapitalą papildomais įnašais – iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto 2000 metais gautomis lėšomis, skirtomis bendrovės investicinėms programoms finansuoti, kurių bendra suma – 11'788'000 Lt, išleidžiant 117'880 paprastųjų vardinių akcijų, kurių kiekviena – 100 Lt nominalios vertės, bendra nominali vertė – 11'788'000 Lt.

Padidintas ir įregistruotas aviakompanijos įstatinis kapitalas 2001-11-27 ir 2002-01-01 sudarė 107'598'400 Lt.

Aviakompanijos 2001-12-31 balanso dalyje “Savininkų nuosavybė ir įsipareigojimai” eilutėje “Kapitalas ir rezervai”, kurioje parodoma nuosavo kapitalo sudėtis ir jo dydis, atvaizduota 9’605’895 Lt suma, tuo tarpu bendrovės įstatinis kapitalas sudaro 107’598’400 Lt.

Aviakompanijos nuosavas kapitalas dėl jos nuostolingos veiklos (nuostolis išaugo nuo 27,1 mln.Lt 2000 m. iki 100 mln.Lt 2001 metais) bei atliktų finansinės atskaitomybės koregavimų, susijusių su atidėjimais, mažėjo ir 2001-12-31 būklei sudarė tik 8,9% įstatinio kapitalo. Analizuojant nuosavo kapitalo pokyčius 2001 metais nustatyta, kad nuosavo kapitalo nepakankamumas atsirado jau 2001-07-01 būklei.

Turto fondas 2002-06-06 priėmė sprendimą Nr.31-049, kuris prilygsta visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimui, sumažinti aviakompanijos įstatinį kapitalą 97’992’600 Lt, kad būtų panaikintas dėl nuostolių susidaręs bendrovės nuosavo kapitalo ir įstatinio kapitalo skirtumas, anuliuojant 979’926 paprastasias vardines 100 Lt nominalios vertės akcijas, bei sumažinti aviakompanijos vienos paprastosios vardinės akcijos nominalią vertę nuo 100 Lt iki 10 Lt.

Aviakompanijos įstatinis kapitalas po sumažinimo yra lygus 9’605’800 Lt ir yra padalytas į 960’580 nematerialiųjų vardinių akcijų. Vienos paprastosios vardinės akcijos nominali vertė 10 Lt. Aviakompanijos įstatinis kapitalas sumažėjo 11,2 karto.

IŠVADOS:

▪ **Dėl aviakompanijos 2001 m. nuostolingos veiklos bei atliktų koregavimų, susijusių su atidėjimais, aviakompanijos nuosavas kapitalas tapo mažesnis negu $\frac{3}{4}$ įstatuose nurodyto įstatinio kapitalo.**

▪ **Turto fondas 2002-06-06 priėmė vienintelio akcininko sprendimą Nr.31-049 sumažinti aviakompanijos įstatinį kapitalą 97’992’600 Lt. Šiuo sprendimu AB aviakompanijos „Lietuvos avialinijos“ įstatinis kapitalas sumažėjo 11,2 karto.**

3. ATSTOVAVIMAS VALSTYBEI PRIKLAUSANČIOMS AKCIJOMS

Valstybei priklausančioms aviakompanijos akcijoms nuo 2000-08-22 atstovauja ir jas valdo VĮ Valstybės turto fondas.

Aviakompanijos įstatuose nurodyti sekantys aviakompanijos valdymo organai:

- visuotinis akcininkų susirinkimas;
- valdyba;
- administracijos vadovas.

Visuotinis akcininkų susirinkimas yra aukščiausias aviakompanijos valdymo organas. Kadangi VĮ “Valstybės turto fondas” patikėjimo teise valdo visas bendrovės valstybei nuosavybės

teise priklausančias akcijas, jos raštiški sprendimai prilygsta visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimams.

AB aviakompanijos "Lietuvos avialinijos" finansinė atskaitomybė už 2001 m. buvo patvirtinta 2002-04-30 vienintelio akcininko sprendimu Nr.31-042, kurioje 2001-12-31 aviakompanijos turtas buvo 141'506'032 Lt, nuosavas kapitalas – 9'605'895 Lt, grynasis ataskaitinių metų nuostolis – 33'396'211 Lt.

Per 2001 metus aviakompanijos turtas sumažėjo 36'311'842 Lt, nuosavas kapitalas – 72'967'211 Lt, o nepaskirstytasis rezultatas – nuostolis ataskaitinio laikotarpio pabaigoje išaugo iki 100'082'481 Lt.

Tuo pačiu sprendimu vienintelis akcininkas Turto fondas, nenurodant motyvo, nepatvirtino valdybos parengtos aviakompanijos veiklos ataskaitos už 2001 m.

Aviakompanijos valdyba pagal aviakompanijos įstatus renkama 4 metams iš 5 narių. Valdybos darbo tvarką ir jos narių įgaliojimus nustato jos darbo reglamentas, kuris patvirtintas valdybos 2000-11-10 posėdyje Nr.2. Šiame reglamente nustatyta, kad valdybos pirmininkas ir nariai privalo solidariai atlyginti aviakompanijai nuostolius, padarytus dėl valdybos nutarimų, priimtų pažeidžiant aviakompanijos įstatus ar Lietuvos Respublikos įstatymus.

Aviakompanijos valdybos kaita 2001-2002 metais:

<i>Data</i>	<i>Vienintelio akcininko sprendimas, Nr</i>		<i>V, Pavardė</i>	<i>Pagrindinė darbo vieta</i>
1	2	3	4	5
2000.10.23	222	Išrinkti	K.Povilonis	Susisiekimo m-jos Civilinės aviacijos departamento direktorius
			A.J.Raklevičius	Civilinės aviacijos direkcijos Aviacijos saugumo departamento direktorius
			R.Kūgis	VĮ "Valstybės turto fondas" Turto valdymo direktorius
			N.Sabonienė	VĮ "Valstybės turto fondas" Pirmojo akcijų valdymo sk. viršininkė
			D.Beganskienė	VĮ "Valstybės turto fondas" Pirmojo akcijų valdymo skyriaus vyr. Specialistė
2001.01.12	31-002	Atšaukta valdyba		
2001.01.12	31-002	Išrinkti	K.Šavinis	Susisiekimo m-jos viceministras
			K.Pavilonis	Susisiekimo m-jos Civilinės aviacijos departamento direktorius
			V.Narbutas	Susisiekimo m-jos Informacijos ir viešųjų ryšių skyriaus vedėjas
			A.Šumskas	Civilinės aviacijos direkcijos inspekcijos direktorius
			A.Šukys	VĮ "Valstybės turto fondas" Teisės skyriaus vyresnysis teisininkas
2001.08.17	31-103	Atšauktas	K.Šavinis	Susisiekimo ministerijos viceministras
		Išrinktas	A.Ramonas	Susisiekimo viceministras
2001.08.20	31-104	Atšauktas	V.Narbutas	Susisiekimo m-jos Informacijos ir viešųjų ryšių skyriaus vedėjas
		Išrinkta	V.Šarkienė	Susisiekimo m-jos Valstybinio turto ir įmonių valdymo skyriaus vedėja
2001.11.08	119	Atšauktas	A.Ramonas	Susisiekimo viceministras
		Išrinktas	G.Migonis	Susisiekimo ministro patarėjas
2002.05.09	31-046	Atšaukta valdyba		
2002.05.09	31-046	Išrinkti	A.Strička	Susisiekimo m-jos Civilinės aviacijos departamento direktorius
			L.Lomakina	Susisiekimo m-jos sekretorė

1	2	3	4	5
			A.Šumskas	L.e.p. biudž. įstraigos Civilinės aviacijos administracijos direktorius
			A.Šukys	VĮ "Valstybės turto fondas" Turto valdymo direktorius
			D.Beganskienė	VĮ "Valstybės turto fondas" Pirmojo akcijų valdymo skyriaus vyr. Specialistė

Dažnas valdybos keitimas didina aviakompanijos sėkmingos veiklos bei teigiamo privatizavimo proceso riziką.

Dažnai keičiamiems valdybos pirmininkams sudėtinga greitai perprasti aviakompanijos veiklą, įsigilinti bei suprasti veiklos problemas.

Aviakompanijos 2001-08-20 valdybos posėdyje Nr.17, pirmininkaujant Susisiekimo viceministrui A.Ramonui, buvo nepatenkinamai įvertinti aviakompanijos 2001 m. I-ojo pusmečio veiklos rezultatai.

2001-09-14 įvykusiame aviakompanijos valdybos posėdyje Nr.19, pirmininkaujant Susisiekimo viceministrui A.Ramonui, buvo išklaudyta informacija dėl 2001 m. I-ojo pusmečio finansinės atskaitomybės. Valdybą buvo informuota, kad vadovaujantis Akcinių bendrovių įstatymu reikia mažinti įstatinį kapitalą.

2001 m. I-ojo pusmečio finansinė atskaitomybė buvo parengta atsižvelgiant į audito kompanijos "Arthur Andersen" rekomendacijas formuoti atidėjimus, ko pasekoje padidėjo nuostoliai, nuosavas kapitalas (60'937'883 Lt) tapo mažesnis (63,6%) kaip $\frac{3}{4}$ arba 75% įstatinio kapitalo (95'810'400 Lt).

Pažeidžiant 2000-07-13 Akcinių bendrovių įstatymo Nr.VIII-1835 39 straipsnio 4 dalies reikalavimą, t.y. aviakompanijos nuosavam kapitalui tapus mažesniame kaip $\frac{3}{4}$ įstatinio kapitalo aviakompanijos valdyba, kuriai pirmininkavo A.Ramonas, nesusaukė neeilinio akcininkų susirinkimo, kuriame būtų priimtas nutarimas sumažinti įstatinį kapitalą, arba padengti šį skirtumą papildomais akcininko įnašais, ar likviduoti aviakompaniją.

Aviakompanijos 2002-04-18 valdybos posėdyje Nr.13, pirmininkaujant Susisiekimo ministerijos Strateginio planavimo ir finansų departamento direktoriui G.Migoniui, buvo pritarta aviakompanijos 2001-12-31 finansinei atskaitomybei ir pelno (nuostolio) paskirstymui, kurioje nuosavas kapitalas buvo 9'605'895 Lt, įstatinis kapitalas 107'508'400 Lt. Nuosavo kapitalo santykis su įstatiniu kapitalu – 8,9%.

Aviakompanijos nuosavo kapitalo santykis su įstatiniu kapitalu per 2001 m. II-ąjį pusmetį sumažėjo nuo 63,6% iki 8,9%.

Valdybos darbo reglamente nustatyta, kad valdyba analizuoja ir aprobuoja administracijos pateiktus ketvirčių ir metų ūkinės veiklos rezultatus, svarsto ir tvirtina aviakompanijos valdymo struktūrą ir pareigybės.

Audito metu nustatyta, kad aviakompanijos valdyba, svarstydamą svarbių jos veiklų klausimus, nepriimdavo konkrečių sprendimų, tik apsiribodavo nutarimais, kad informacija išklaustyta.

Aviakompanijos valdybos reglamente nėra nustatyta, kaip turėtų būti vykdoma valdybos priimtų nutarimų vykdymo priežiūra ir kontrolė.

Aviakompanijos administracija dirba vadovaudamasi Lietuvos Respublikos įstatymais, aviakompanijos įstatais, darbo reglamentu, visuotino akcininkų susirinkimo ir valdybos nutarimais, padalinių bei pareigybių nuostatais, administracijos vadovo sprendimais.

Administracijos darbo reglamentą 2000-11-10 patvirtino aviakompanijos valdyba nutarimu Nr.2. Šio reglamento nuostatos atitinka 1994-07-05 Akcinių bendrovių įstatymo Nr. I-528 29 str. nustatytus administracijos veiklos organizavimo teisinius pagrindus.

Administracijos veiklai vadovauja ir už jos veiklą asmeniškai atsako generalinis direktorius.

Aviakompanijoje nuo 2000-04-27 iki 2002-05-10 pasikeitė trys generaliniai direktoriai. Tai yra vienas iš rizikos faktorių lemiančių bendrovės veiklos rezultatus.

Audito metu buvo nagrinėjamas aviakompanijos administracijos sudarytų sutarčių su audito kompanija UAB „Arthur Andersen“ klausimas. Nustatyta, kad 2001 metais, neskelbiant viešo pirkimo konkurso, buvo sudaryta 10 verslo ir valdymo bei mokesčių konsultacijų ir apskaitos paslaugų teikimo sutarčių, pagal kurias aviakompanija audito bendrovei sumokėjo 458'604 Lt.

Aviakompanijos generalinis direktorius S.Jarmalavičius, sudarydamas minėtas sutartis, pažeidė aviakompanijos valdybos 2001-01-25 patvirtintų prekių, paslaugų ar darbų pirkimo taisyklių 8 dalyje nustatytus paslaugų už aviakompanijos lėšas, kurių vertė per finansinius metus didesnė kaip 100 tūkst.Lt, bet mažesnė kaip 500 tūkst.Lt, pirkimų reikalavimus.

Aviakompanijos skelbtose finansinių ataskaitų, parengtų 2001 m. gruodžio 31 dienai ir 2002 m. gruodžio 31 dienai, audito konkurso sąlygose nustatytas kvalifikacinis reikalavimas konkurso dalyviams turėti audito patirtį audituojant aviakompanijas, teikiančias oro transporto paslaugas, vežant keleivius ir krovinius, vertinamas kaip specifinis, konkurenciją tarp potencialių konkurso dalyvių ribojantis, faktorius.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad aviakompanijoje ta pati audito bendrovė metų eigoje konsultuoja įvairiais finansinės ir mokesčių apskaitos klausimais, ir atlieka metinį finansinės atskaitomybės auditą. Šiuo atveju audito bendrovei pateikiant išvadą dėl aviakompanijos metinės finansinės atskaitomybės, iškyla vertinimo rizika, nes audito bendrovė faktiškai vertina savo darbą.

Pastebėjimas: Aviakompanijos administracija neanalizavo tikslingumo ir galimybės skirti daugiau lėšų savo darbuotojų kvalifikacijos kėlimui ir tuo pasiekti norimą rezultatą, mažiau mokant už konsultacines paslaugas, teikiamas pagal sutartis su audito bendrove.

IŠVADOS:

- **Aviakompanijos valdymo organai suformuoti vadovaujantis bendrovės įstatuose nustatyta tvarka. Valdybos ir administracijos darbas organizuojamas pagal reglamentus, atitinkančius šių valdymo organų veiklos organizavimo teisinius pagrindus, numatytus Akcinių bendrovių įstatyme Nr. I-528, galiojusiame iki 2001-07-01, tačiau šie reglamentai nepilnai atitinka šiuo metu galiojančio Akcinių bendrovių įstatymo reikalavimams.**
- **Aviakompanijoje nuosavo kapitalo nepakankamumas atsirado jau 2001-07-01 būklei, tačiau bendrovės valdyba nesiėmė Akcinių bendrovių įstatymo Nr.VIII-1835 39 straipsnio 4 dalyje nurodytų veiksmų spręsti, kaip padengti nuosavo ir įstatinio kapitalo skirtumą.**
- **Vienu iš rizikos faktorių lemiančių bendrovės veiklos rezultatus laikome dažną valdybos ir valdybos pirmininkų bei generalinių direktorių kaitą.**
- **Aviakompanijos valdybos, pirmininkaujamos Susisiekimo viceministro A.Ramono bei Susisiekimo ministro patarėjo G.Migonio, svarstydamos ūkinės veiklos rezultatus bei aviakompanijos valdymo struktūrą, netinkamai vykdė valdybos reglamente joms suteiktus įgaliojimus, apsiribojo nutarimais, kad informacija išklausyta ir nepriėmė konkrečių sprendimų aktualiais ir svarbiais bendrovės veiklos klausimais. Aviakompanijos valdybos reglamente nėra nustatyta, kaip turėtų būti vykdoma valdybos priimtų nutarimų vykdymo priežiūra ir kontrolė.**
- **Aviakompanijos valdyba, turėdama Akcinių bendrovių įstatymu suteiktus įgaliojimus analizuoti ir vertinti aviakompanijos sudarytus sandorius, neanalizavo ir nevertino 2001-2002 metais pasirašytų sutarčių su UAB “Arthur Andersen” sudarymo tikslingumo ir galimybių skirti daugiau lėšų savo darbuotojų kvalifikacijos kėlimui. Aviakompanijoje ta pati audito bendrovė konsultuoja finansinės apskaitos ir atskaitomybės sudarymo klausimais ir atlieka metinį finansinės atskaitomybės auditą.**

4. 2001. M. FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS, PELNO (NUOSTOLIO) IR REZERVŲ PANAUDOJIMO VERTINIMAS

Turto fondas 2002-04-30 vienintelio akcininko sprendimu Nr.31-042 patvirtino 2001 metų finansinę atskaitomybę, kurioje 2001-12-31 būklei aviakompanijos turtas sudarė 141'506'032 Lt, nuosavas kapitalas – 9'605'895 Lt, grynas ataskaitinių metų nuostolis – 33'396'211 Lt.

Patvirtintas aviakompanijos pelno (nuostolio) paskirstymas:

- nepaskirstytasis rezultatas – pelnas (nuostolis) ataskaitinio laikotarpio pradžioje (-27'115'270 Lt);
- nepaskirstytojo rezultato pokytis dėl apskaitos politikos pasikeitimo (-39'571'000 Lt);
- grynas ataskaitinio laikotarpio rezultatas – pelnas (nuostolis) (-33'396'211 Lt);
- paskirstytinas rezultatas – pelnas (nuostolis) ataskaitinio laikotarpio pabaigoje (-100'082'481 Lt);
- nepaskirstytasis rezultatas – pelnas (nuostolis) ataskait. laikotarpio pabaigoje (-100'082'481 Lt).

Audito įmonė UAB “Arthur Andersen” 2002-04-09 audito išvadoje nurodė, kad 2001 m. aviakompanija ištaisė su ankstesniais metais susijusias klaidas ir pakeitė apskaitos principus, taikomus apskaitant lėktuvų remonto rezervus, būsimų laikotarpių remonto sąnaudas, investiciją į AB “Aviakompanija Lietuva”, finansinius instrumentus ir investicinį turtą. Apskaitos principų pokyčių ir klaidų ištaisymo įtaka yra atspindėta kaip pataisymas, kuriuo koreguojamas 2001 m. sausio 1 d. nepaskirstyto pelno (nuostolio) sąskaitos likutis.

Patikrinus, kaip aviakompanija 2001 m. finansinėje atskaitomybėje parodė 2000 m. pelno (nuostolio) koregavimą, nustatyta, kad buvo atlikti koreguojantys įrašai už praėjusius laikotarpius, įvedant Pelno (nuostolio) paskirstymo ataskaitoje papildomą eilutę “*Nepaskirstytojo rezultato pokytis dėl apskaitos politikos pasikeitimo*”. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993-10-27 nutarimu Nr. 804 “Dėl įmonių, turinčių juridinio asmens teises, metinės finansinės atskaitomybės” patvirtintos “Įmonių, turinčių juridinio asmens teises, metinės finansinės atskaitomybės sudarymo tvarkos” 11 p. nurodyta, kad įmonės gali pačios spausdinti metinės atskaitomybės formas, praleisdamos eilutes, kurių sumos lygios nuliui. Minėtoje tvarkoje nenumatyta, kad įmonės gali savarankiškai įvesti papildomas eilutes į finansinės atskaitomybės formas.

Audito metu nustatyta, kad atliekant koreguojančius įrašus per 2001 m. pelno (nuostolio) paskirstymo ataskaitą, t.y. papildomai įvestoje eilutėje “*Nepaskirstytojo rezultato pokytis dėl apskaitos politikos pasikeitimo*”, parodytas 343 sąskaitos “*Nepaskirstytasis ankstesnių laikotarpių pelnas (nuostolis)*” koregavimo rezultatas: ankstesnių laikotarpių nuostolis padidintas – 40'852'000 Lt ir sumažintas – 1'281'000 Lt, bendras rezultatas – 39'571'000 Lt nuostolis. Šis rezultatas gautas pagal sudarytus operacijų žurnalus Nr.51013-51016 koreguojantiems, baigiamiesiems ir papildomiems įrašams, kurių sudarymo data nurodyta 2001-12-31.

Audito metu nustatyta, kad pagal operacijų žurnalus Nr.51013, 51014 ir 51015 koreguojantiems, baigiamiesiems ir papildomiems įrašams, suformavus atidėjimus ir atlikus koregavimus, bendrovės turtas, kreditavus turto apskaitos sąskaitas, sumažintas taip:

Balanso III dalis. Materialusis turtas:

- Pastatai (atidėjimai pastato remonto išlaidoms) - 51013-I operacija	485'000 Lt
- Statiniai ir mašinos (atidėjimai variklių remonto sąnaudoms) - 51013-II	1'112'000 Lt
- Nuostolis dėl lektuvų įvertinimo grynąja realizacine verte – 51014 operacija	5'386'444 Lt
- Kiti įrengimai ir įrankiai (nuostolis dėl įrengimų įvertinimo grynąja realizacine verte) - 51014 operacija	163'000 Lt
Iš viso	- 7'146'444 Lt

Balanso B skyrius. Trumpalaikis turtas:

- Žaliavos ir komplektavimo gaminiai (atidėjimai pasenusioms atsargoms) - 51013-IV operacija	- 5'154'000 Lt
---	----------------

Balanso B skyrius. Per vienerius metus gautinos sumos

- Atidėjimai išankstiniams apmokėjimams, beviltiškomis skoloms, bankų skoloms nurašyti, kreditinių kortelių skoloms nurašyti, deportuotų keleivių skoloms nurašyti, užsienio atstovų FAPM nurašyti - 51013-II, 51013-V - 51013-IX operacijos	- 8'470'000 Lt
--	----------------

Balanso C skyrius. Sukauptos (gautinos) pajamos ir ateinančio laikotarpio sąnaudos (atidėjimai nuomojamų lėktuvų remonto sąnaudoms, apmokymo išlaidoms, rezervams) - 51013-X – 51013-XII operacijos	- 9'882'000 Lt
--	----------------

Padidėjo balanse IV dalyje ilgalaikis finansinis turtas:

- Dalyvavimas kitose įmonėse (dukterinių įmonių pelno dalis po įsigijimo datos) - 51015 operacija	+ 2'170'000 Lt
--	----------------

Šių koregavimų ir padarytų atidėjimų rezultatas: koreguojančiais įrašais sumažinta aviakompanijos turto vertė už 28'482'444 Lt (7'146'444+5'154'000+8'470'000+9'882'000-2'170'000).

AB aviakompanija "Lietuvos avialinijos" 2001 metų finansinėje atskaitomybėje koregavo ir padidino 2000 metais gautą ir 2001-04-27 vienintelio akcininko sprendimu Nr.31-071. patvirtintą 27'115'270 Lt nuostolį. Atlikus koregavimą per pelno (nuostolio) paskirstymo ataskaitą, įvedus papildomą eilutę "Nepaskirstytojo rezultato pokytis dėl apskaitos politikos pasikeitimo", 2000 metų nepaskirstyto nuostolio likutis nuo 27'115'270 Lt išaugo iki 66'686'270 Lt, t.y padidėjo 39'571'000 Lt. Aviakompanija, suvedusi 2001 metų rezultatus prieš minėtus koregavimus balanse apskaitė 38'572'767 Lt nuostolį. Atlikus buhalterinius koregavimus, susijusius su atidėjimais, turtas balanse sumažėjo 28'482'444 Lt, padidėjo praėjusių laikotarpių nuostolis 39'571'000 Lt, 2001 metais gautas 33'396'211 Lt grynasis nuostolis. Nepaskirstytasis rezultatas-nuostolis 2001 metų pabaigoje sudaro 100'082'481 Lt.

Audito metu nustatyta, kad *atidėjimais* pavadintos turto straipsnių koregavimo (mažinimo) procedūros - nurašytos pirkėjų skolos, sumažintos trumpalaikio ir ilgalaikio materialaus turto vertės.

Aviakompanijos paaiškinamajame rašte prie 2001 m. finansinės atskaitomybės nurodyta, kad tokie atidėjimai suformuoti, rekomenduojant auditoriams ir vadovaujantis tarptautiniais apskaitos standartais, siekiant finansinėje atskaitomybėje tiksliau atspindėti bendrovės veiklos rezultatą – pelną (nuostolį). Toks aiškinimas netikslus, kadangi nurodytais atvejais 2001 m. finansinėje atskaitomybėje yra sumažintas turtas, o **turto vertės koregavimui** nei Tarptautinis apskaitos standartas Nr.37, nei Europos Sąjungos IV-toji direktyva, nei Lietuvos teisiniai aktai atidėjimų formavimo ir pripažinimo nenumato.

Tarptautinis apskaitos standartas Nr.37 „Atidėjimai, neapibėžtieji įsipareigojimai ir neapibrėžtas turtas“, įsigaliojęs nuo 1999 metų, atidėjimus reglamentuoja kaip neapibrėžto laiko ar dydžio įsipareigojimus, ir nurodo, kad atidėjimai neturi būti vartojami turto straipsnių vertės koregavimui.

Atskiras Europos Sąjungos IV-sios direktyvos straipsnis taip pat draudžia sudaryti atidėjimus turto vertei koreguoti. Turto vertės koregavimas laikomas konkretaus turto vertės sumažinimas balanso sudarymo dieną, nesvarbu, ar registruojamas turto vertės sumažėjimas yra galutinis ar laikinas.

Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 1994-03-08 raštu Nr.21N „Dėl turto įvertinimo“ patvirtintuose Turto įvertinimo metinėje finansinėje atskaitomybėje taisyklėse nustatytas abėjotinių skolų ir atsargų įvertinimas sudarant finansinę atskaitomybę.

Minėtų taisyklių 3.10 punkte nustatyta - jeigu apskaitoje nustatyta atsargų vertė yra aukštesnė negu tuo metu susiformavusi jų rinkos kaina, atsargos gali būti perkainuotos taikant LCM būdą, t.y. apskaitoje ir atskaitomybėje parodant jas įsigijimo (pagaminimo) savikaina arba rinkos kaina, priklausomai nuo to, kuri jų yra mažesnė. Skirtumas tarp ankstesnės ir perkainuotos vertės parodomas pelno (nuostolio) Netekimų (ypatingų praradimų) straipsnyje. Taisyklių 3.11 punkte nustatyta, kad skolos įmonei finansinėje atskaitomybėje mažinamos įvertintu abėjotinių skolų dydžiu. Visos sumos, susijusios su abėjotinių skolų įvertinimu ir nurašymu (atidėjimų abėjotinoms skoloms sudarymu), yra perkeliamos į atitinkamas sąskaitas prieš metinės finansinės atskaitomybės sudarymą.

Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija 2001-08-21 raštu Nr.15-2109 „Dėl finansinės atskaitomybės pertvarkymo“ kreipėsi į Finansų ministeriją su klausimu, ar galima keisti balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitos lentelių straipsnius pagal Tarptautinės audito kompanijos „Arthur Andersen“ rekomendacijas.

Lietuvos Respublikos finansų ministerija 2001-08-31 rašte Nr.06-08-0114734/0111167 „Dėl finansinės atskaitomybės sudarymo“ paaiškino, kad pagal Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 19 straipsnį po finansinės atskaitomybės patvirtinimo išaiškintos klaidos ir netikslumai taisomi sudarant paskesnę finansinę atskaitomybę. Šiuo metu galiojančiuose finansinę apskaitą reglamentuojančiuose teisės aktuose nenumatyta, kad finansinė atskaitomybė

būtų rengiama vadovaujantis tarptautiniais apskaitos standartais, todėl po finansinės atskaitomybės patvirtinimo nustatytos klaidos taisomos sudarant paskesnę finansinę atskaitomybę, o ne koreguojant praėjusių metų rezultatus - nepaskirstytąjį pelną (nuostolį).

IŠVADOS:

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos tvarkymą ir finansinės atskaitomybės sudarymą reglamentuojančiais teisės aktais bei gautais Finansų ministerijos paaiškinimais dėl jų taikymo, darytinos šios išvados:

- **AB aviakompanija “Lietuvos avialinijos” 2001 metų finansinėje atskaitomybėje koregavo ir padidino 2000 metais gautą ir įstatymo nustatyta tvarka patvirtintą ir paskirstytą 27’115’270 Lt nuostolį. Aviakompanija, sudarydama 2001 m. finansinę atskaitomybę, įvesdama Pelną (nuostolio) paskirstymo ataskaitoje papildomą eilutę “Nepaskirstyto rezultato pokytis dėl apskaitos politikos pasikeitimo”, padidino joje 2000 metų nepaskirstytą nuostolį - vietoje 2000 metais buvusio 27’115’269 Lt nuostolio 2001 m. balanse atvaizdavo 66’686’270 Lt nuostolį.**

- **Aviakompanija, sudarydama 2001 metų finansinę atskaitomybę, koreguojančiais įrašais:**

- **nukainavo ilgalaikį turtą 5’386’444 Lt suma,**
- **suformavo 1’275’000 Lt atidėjimus ilgalaikiam materialiam turtui bei 5’154’000 Lt trumpalaikiam turtui,**
- **suformavo 8’470’000 Lt atidėjimus gautinoms sumoms bei išankstiniams apmokėjimams ir banko skoloms,**
- **suformavo 9’882’000 Lt atidėjimus sukauptoms pajamoms ir ateinančio laikotarpio sąnaudoms.**

Tokiu būdu 2001-12-31 balanse aviakompanija sumažino atitinkamus turto straipsnius bendra 30’652’444 Lt suma, bei 2’170’000 Lt padidino ilgalaikio finansinio turto vertę.

- **Įvertinus tai, kad aviakompanija rengiama privatizuoti (Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2001-02-22 nutarimu Nr.196 pritarė AB aviakompanijos “Lietuvos avialinijos” privatizavimo matmenims) aviakompanijos nuostolio padidinimas 72’967’211 Lt (nuo 27’115’270 Lt iki 100’082’481 Lt) dėl padarytų atidėjimų gali turėti neigiamos įtakos jos pardavimo kainai.**

5. FINANSINIŲ RODIKLIŲ PASKAIČIAVIMAS BEI VEIKLOS TĘSTINUMO RIZIKOS VERTINIMAS

Aviakompanijos pagrindinės veiklos rezultatai **2001** metais buvo:

- skrydžių skaičius - 4390 vnt., arba 2,5% didesnis nei 2000 m. ir 0,3% didesnis už planuotą;
- skraidinta keleivių – 313,46 tūkst.žm., arba 6,3% daugiau nei 2000 m. ir 0,7% daugiau nei planuota;
- krovinių kiekis – 1606 t, arba 1,2% didesnis nei 2000 m. ir 11,3% mažesnis už planuotą;
- lėktuvo sėdimų vietų užimtumas – 55,1%, arba 1,1% didesnis nei 2000 m. ir 0,73% mažesnis už planuotą.

2001 metais aviakompanija iš viso eksploatavo 9 lėktuvus, iš jų: 4 nuosavus – du Jak-42 ir du Boeing 737-200, bei 5 nuomojamus – du SAAB 340B, du SAAB-2000 ir vieną Boeing 737-300. Tokiu būdu, veinam lėktuvui 2001 m. teko apytiksliai po 90 aviakompanijos darbuotojų.

Aviakompanijos ataskaitinių metų nuostolis sistemingai didėja. Per 2001 m. jis padidėjo 23%, lyginant su 2000 m., o palyginus su 1999 m. - 36%. Pagal 2001-02-02 paruoštą 2001-2003 m. verslo planą aviakompanija 2001 m. planavo gauti 9'937'280 Lt pelną. Faktiškai buvo patirtas 33'396'211 Lt nuostolis.

Pardavimai ir paslaugos 2001 m. išaugo 3,72%, tačiau taip pat 3,78% išaugo parduotų prekių ir atliktų darbų savikaina. Veiklos sąnaudos sumažėjo 3,16%.

Neigiamą įtaką grynajam atsakaitinių metų rezultatui turėjo finansinės investicinės veiklos rezultatas, kuris, lyginant su 2000 m., pablogėjo 16,41%. Tokį rezultatą lėmė atidėjimų finansinei-investicinei veiklai suformavimas – 7'476'444 Lt.

Aviakompanijos pajamų struktūroje didžiausia dalis tenka pajamoms už atliktus darbus ir paslaugas - 97,3% (kuriose didžiausią dalį sudaro pajamos iš keleivių pervežimo - 75,2%).

Aviakompanijos sąnaudų struktūroje didžiausią dalį sudaro sąnaudos parduotoms prekėms ir atliktiems darbams- 74,5% ir veiklos sąnaudos – 18,1%.

Aviakompanijai vienas pardavimų litas 2001 m. atnešė 14,77 Lt nuostolio, tai 18.75% blogesnis rezultatas nei 2000 m.

Bendrasis pardavimų pelningumas, t.y. kokia dalis pelno tenka vienai daliai pajamų, 2001 m. buvo 12,41 Lt, tačiau veiklos pelningumas, t.y. kiek veiklos pelno gaunama kiekvienam pardavimų Lt, buvo - 8,87 Lt.

Veiklos sąnaudos 1 pardavimo litui, 2001 m. sudarė 21,27%. Šio rodiklio reikšmė turi svyruoti nuo 10% iki 15%.

Kad aviakompanija gali neįvykdyti savo trumpalaikių įsipareigojimų, rodo bendrasis trumpalaikis mokumo koeficientas, kuris apibūdina aviakompanijos likvidumą trumpalaikių įsipareigojimų atžvilgiu. Jis 2001 m. buvo 0,58. Šis rodiklis turėtų būti lygus bent 1.

Aviakompanijos 93,1% viso turto sudaro įsiskolinimai, tai rodo didelę tikimybę, kad aviakompanija gali tapti nemokia.

Žemą mokumo lygį bei didelę finansinę riziką ir bankroto grėsmę rodo bendrojo likvidumo koeficientas, kuris nustato kiek kartų savininkų nuosavybė viršija bendrus įsipareigojimus. Šio rodiklio reikšmė turėtų būti lygi bent 1. Aviakompanijoe šio rodiklio reikšmė 2001-12-31 buvo 0,07.

Neigiama (-29735404 Lt) grynojo apyvartinio kapitalo reikšmė rodo, kad aviakompanija gali neįvykdyti savo trumpalaikių įsipareigojimų.

Aviakompanija skolos ir nuosavybės (sverto) koeficientas, t.y kiek vienam nuosavybės litui tenka skolintų lėšų, vertinamas blogai ir liūdyja, kad aviakompanija yra priklausoma nuo skolininkų. Koeficiento reikšmė 2001 m. nuo 115,35 išaugo iki 1341,07, t.y. pablogėjo 1063%.

Aviakompanijos pagrindinės veiklos rezultatai **2002 m. I pusmetį:**

- skrydžių skaičius – 1943 vnt., arba 7,9% mažiau nei 2001 m. I pusmetį;
- skraidinta keleivių – 138,2 tūkst.žm., arba 4,2% mažiau nei 2001 m. I pusmetį;
- krovinių kiekis – 737,2 t, arba 0,2% mažiau nei 2001 m. I pusmetį;
- lėktuvo sėdimų vietų užimtumas – 52,4%, arba 0,4% mažesnis nei 2001 m. I pusmetį.

Aviakompanija 2002 m. paruošė 2002-2004 m. verslo planą, kuriame nurodė, kad 2002 m. gaus 14'391 tūkst. Lt pelną. Tikėtina, kad šios prognozės bus įgyvendintos, kadangi nors ir visi aviakompanijos pagrindinės veiklos rezultatai per 2002 m. I pusmetį sumažėjo, tačiau aviakompanijos grynasis pelnas padidėjo 514,57%, lyginant jį su 2001 m. I pusmečiu. Grynasis pelnas 2002-06-30 buvo 32'204'442 Lt, o tai 39'972'664 Lt daugiau nei 2001 m. I pusmetį.

Bendrovės pardavimai ir paslaugos bei savikaina 2002 m. I pusmetį sumažėjo atitinkamai 1,05% ir 9,53%. 2002-06-30 bendras pelnas buvo 27'526'961 Lt, tai 35,34% daugiau nei 2001 m. I pusmetį.

Aviakompanija 2002 m. 11,46% sumažino veiklos sąnaudas, tai turėjo įtakos veiklos pelno augimui 321,01%. Veiklos pelnas 2002-06-30 sudarė 4'691'189 Lt.

2002 m. ypač pelninga aviakompanijai buvo kita (28'002'461 Lt) ir finansinė (762'881 Lt) veiklos, atitinkamai padidėjusios 2709,62% ir 119,31%. Didžiausią įtaką aviakompanijos kitai veiklai turėjo "Heathrow" slotų perleidimo pajamos – 23'412'950 Lt bei atliktos techninės paslaugos už 3'489'971 Lt. Didžiausią teigiamą įtaką aviakompanijos finansinei investicinei veiklai turėjo valiutų kursų pasikeitimai, davę 7'069'050 Lt pajamų.

Aviakompanijai vienas pardavimų litas 2002 m. I pusmetį davė 30,23 Lt pelno.

Bendrasis pardavimų pelningumas, t.y. kokia dalis pelno tenka vienai daliai pajamų, ši pusmetį buvo 25,84 Lt, o veiklos pelningumas, t.y. kiek veiklos pelno gaunama kiekvienam pardavimų litui, buvo 3,03 Lt.

Šį pusmetį veiklos sąnaudos 1 pardavimo litui lyginant su praeitų metų I pusmečiu padidėjo 12.64 %, t.y. nuo 20,25 iki 22,80 %.

Bendrasis trumpalaikio mokumo koeficientas 2002 m. I pusmetį pagerėjo, tačiau išlieka rizika, kad aviakompanija gali neįvykdyti savo įsipareigojimų.

Šį pusmetį aviakompanijos 70,64% viso turto sudarė įsiskolinimai.

Žemą mokumo lygį bei didelę finansinę riziką ir bankroto grėsmę rodo bendrojo likvidumo koeficientas. Šio rodiklio reikšmė turėtų būti lygi bent 1. Aviakompanijoe šio rodiklio reikšmė už 2002 m. I pusmetį buvo lygi 0,42.

Grynojo apyvartinio kapitalo reikšmė lyginant 2002 m. I ir 2001 m. I pusmečius pagerėjo 145,21% ir 2002-06-30 sudarė 13'150'620 Lt.

Aviakompanija skolos ir nuosavybės (sverto) koeficientas vertinamas blogai ir liudija, kad aviakompanija yra priklausoma nuo skolininkų. Koeficiento reikšmė 2002-06-30 buvo 240,65.

IŠVADOS:

- **Iki 2002 m. aviakompanijos ataskaitinių metų nuostolis sistemingai didėjo. Per 2001 m. jis padidėjo 23%, lyginant su 2000 m., o palyginus su 1999 m. - 36%;**

Po 4 metų pertraukos aviakompanija 2002 m. I pusmetį uždirbo 32'204'442 Lt pelną.

- **Pardavimai ir paslaugos, palyginus 2001 m. su 2000 m., buvo išaugę 3,72%, tačiau taip pat 3,78% buvo išaugę parduotų prekių ir atliktų darbų savikaina. Veiklos sąnaudos 2001 m. sumažėjo 3,16%;**

2002 m. I pusmetį bendrovės pardavimai ir paslaugos bei savikaina sumažėjo atitinkamai 1,05% ir 9,53%, taip pat 11,46% sumažėjo ir veiklos sąnaudos.

- **2001 m. I pusmetyje neigiamą įtaką grynajam atsakaitinių metų rezultatui turėjo finansinės investicinės veiklos rezultatas, kuris, lyginant su 2000 m., pablogėjo 16,41%. Tokį rezultatą lėmė atidėjimų finansinei-investicinei veiklai suformavimas – 7'476'444 Lt;**

- **Teigiamą 2002 m. I pusmečio rezultatą lėmė, tai, kad buvo gautas 4'691'189 Lt pelnas iš pagrindinės veiklos. Iki 2002 m. teigiamo (pelningo) pagrindinės veiklos rezultato aviakompanija nebuvo pasiekta nuo 1998 m.**

2002 m. ypač pelninga aviakompanijai buvo kita ir finansinė veiklos, atitinkamai padidėjusios 2709,62% ir 119,31%. Dižiausią įtaką aviakompanijos kitai veiklai

turėjo "Heathrow" slotų perleidimo pajamos – 23'412'950 Lt, o finansinei investicinei veiklai - valiutų kursų pasikeitimai, davę 7'069'050 Lt pajamų.

- Aviakompanijai 2001 m. vienas pardavimų litas atnešė 14,77 Lt nuostolio, o 2002 m. I pusmetį davė 30,23 Lt pelno.

- Veiklos sąnaudos 1 pardavimo litui, aviakompanijoje 2001 m. buvo 21,27%, 2002 m. I pusmetį - 22,80 %. Optimaliausia, kai šio rodiklio reikšmė svyruoja nuo 10% iki 15%.

- 2001 m. aviakompanijos 93,1% viso turto sudarė įsiskolinimai, tai rodė didelę riziką, kad aviakompanija gali tapti nemokia. Taipogi ir 2002 m. I pusmetį šis santykis išliko nepatenkinamas, jo reikšmė - 70,64%.

- Žemą mokumo lygį bei didelę finansinę riziką rodo bendrojo likvidumo koeficientas, kuris nustato kiek kartų savininkų nuosavybė viršija bendrus įsipareigojimus. Aviakompanijoe šio rodiklio reikšmė 2001-12-31 buvo lygi 0,07, 2002-06-30 buvo lygi 0,42.

- Aviakompanija pagal 2001-2003 m. verslo planą 2001 m. planavo gauti 9'937'280 Lt pelną, faktiškai buvo patirtas 33'396'211 Lt nuostolis. Tai rodo, kad verslo planą aviakompanija sudarė realiai neįvertinusi visų savo galimybių.

2002 m. paruoštame 2002-2004 m. verslo plane 2002 m. planuojama gauti 14'391 tūkst. Lt pelną. Faktiškai 2002 m. I pusmečio rezultatas - 32'204'442 Lt pelnas. Tikėtina, kad verslo plano prognozės, dėl 2002 metų rezultato, pasiteisins.

6. AB AVIAKOMPANIJOS "LIETUVOS AVIALINIJOS" ATSTOVAVIMO DUKTERINĖSE BENDROVĖSE VERTINIMAS

Aviakompanija 2001 m. turėjo 4 dukterines bendroves:

- UAB "Aero-Chef-LAL" įsteigta 1993 m., jos 50,80% akcinio kapitalo priklauso aviakompanijai. Veiklos sritis - viešojo maitinimo paslaugų teikimas aviakompanijoms;
- UAB "Aviaturas ir partneriai" įsteigta 1997 metais, jos 52% akcinio kapitalo priklauso aviakompanijai. Veiklos sritis - turizmo paslaugų teikimas;
- UAB "Lietuvos avialinijos Cargo" įsteigta 1998, jos 100% akcinio kapitalo priklauso aviakompanijai. Veiklos sritis - krovinų terminalo paslaugų teikimas;
- AB "Aviakompanija Lietuva" (toliau tekste – Bendrovė) įsteigta 1991 metais, jos 100% akcinio kapitalo priklauso akcinei bendrovei "Lietuvos avialinijos". Veiklos sritis - oro susisiekimo transporto paslaugų teikimas.

Atstovavimo AB aviakompanijai "Lietuvos avialinijos" akcinėse bendrovėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse tvarka paruošta vadovaujantis Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių

įstatymu, aviakompanijos ir dukterinių bendrovių įstatais. Ši tvarka patvirtinta aviakompanijos valdybos 2000-11-10 posėdžio protokolu Nr.2. Patvirtintoje tvarkoje nurodytos įgaliotinio bendrovėse pareigos, susijusių su aviakompanijos veiklą sprendimų, kuriuos vykdo įgaliotinis, priėmimo tvarka ir subjektų (valdybos, generalinio direktoriaus, įgaliotinio) kompetencija, bei įgaliotinio atsakomybė už šios tvarkos nesilaikymą, priimtą neatitinkantį įgaliojimo sprendimą ar padarytą žalą.

UAB “Aero-Chef-LAL”

UAB “Aero-Chef-LAL” 50,80% akcinio kapitalo priklauso aviakompanijai ir 49,20% Danijos firmai “Aero Chef A/S”. Bendrovės įstatai įregistruoti Lietuvos Respublikos ūkio ministerijoje 1997-04-07.

Neprisilaikant 2000-07-13 Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr.VIII-1835 5 str. reikalavimų UAB “Aero-Chef-LAL” įstatuose nenurodyti bendrovės veiklos tikslai.

UAB “Aero-Chef-LAL” įstatinis kapitalas lygus 116’250 Lt ir padalintas į 2’325 paprastasias vardines akcijas. Vienos akcijos nominali vertė lygi 50 Lt. Įstatinis kapitalas per 2001 metus nesikeitė.

2001 m. UAB “Aero-Chef-LAL” gavo 1’388’970 Lt grynojo pelno, tai yra 47’246 Lt arba 3,3% mažiau, negu 2000 metais.

UAB “Aero-Chef-LAL” visuotinis akcininkų susirinkimas 2002-04-18 protokolu Nr.18 patvirtino dividendų akcininkams už 2001 metus sumą 1’308’970 Lt, tame skaičiuje AB aviakompanijai “Lietuvos avialinijos” – 664’957 Lt.

UAB “Aviaturas ir partneriai”

UAB “Aviaturas ir partneriai” 52% akcinio kapitalo priklauso AB aviakompanijai “Lietuvos avialinijos”, po 12% akcijų priklauso UAB “Westekspres”, UAB “Baltic Travel Service”, UAB “Kauno saitas” ir UAB “Svebas”. Bendrovės įstatai įregistruoti Vilniaus miesto savivaldybėje 1999-04-16.

UAB “Aviaturas ir partneriai” įstatinis kapitalas lygus 125’000 Lt ir padalintas į 125 paprastasias vardines akcijas. Vienos akcijos nominali vertė lygi 1000 Lt. Įstatinis kapitalas per 2001 metus nesikeitė.

Per 2001 m. bendrovė gavo 2’969 Lt grynojo pelno, tuo tarpu 2000 metais bendrovė buvo gavusi 487’813 Lt pelno, t.y. pelnas sumažėjo 164 kartus.

UAB “Aviaturas ir partneriai” 2001 metų finansinė atskaitomybė ir rezultatai buvo svarstyti ir patvirtinti 2002-04-13 AB aviakompanijos “Lietuvos avialinijos” valdybos posėdyje (protokolas Nr.13). Dividendams pelno neskirta.

UAB “Lietuvos avialinijos Cargo”

UAB “Lietuvos avialinijos Cargo” įstatai įregistruoti Vilniaus miesto savivaldybėje 1999-04-19. Įstatinis kapitalas lygus 1’000’000 Lt ir padalintas į 10’000 paprastųjų vardinių akcijų. Vienos akcijos nominali vertė lygi 100 Lt. Įstatinis kapitalas per 2001 metus nesikeitė.

2001 m. bendrovė gavo 489’919 Lt grynojo pelno, 164’278 Lt arba 50,45% daugiau, nei 2000 m. Minėtame valdybos posėdyje patvirtintas 2001 m. pelno paskirstymo projektas. Dividendams skirta 352’338 Lt pelno.

IŠVADOS

- **Audito metu nenustatyta atstovavimo tvarkos pažeidimų atvejų.**
- **Neprisilaikant 2000-07-13 Akcinių bendrovių įstatymo Nr.VIII-1835 5 str. reikalavimų UAB “Aero-Chef-LAL” įstatuose nenurodyti bendrovės veiklos tikslai.**
- **Dukterinės įmonės UAB “Aviaturas ir partneriai” veiklos rezultatai 2001 m. ženkliai pablogėjo. Aviakompanijos valdyba per mažai skyrė dėmesio UAB “Aviaturas ir partneriai” veiklai.**

AB “Aviakompanija Lietuva”

Valstybės kontrolė 2002 m. atliko du AB “Aviakompanija Lietuva” auditus:

- AB aviakompanijos “Lietuvos avialinijos” turto atstovavimas ir veiklos rezultatų vertinimas akcinėje bendrovėje “Aviakompanija Lietuva” (2002-04-19 ataskaita Nr.2020-1);
- AB “Aviakompanija Lietuva” 2002 m. I pusmečio finansinės atskaitomybės ir veiklos rezultatų vertinimas (2002-09-12 ataskaita Nr.2020-5-1).

Šiose ataskaitose pateiktos sekančios **išvados**:

- **AB “Aviakompanija Lietuva” nuosavas kapitalas 2001-12-31 būklei tapo mažesnis negu ¾ įstatuose užregistruoto kapitalo;**
- **AB „Aviakompanija Lietuva“ turi gauti Lietuvos Respublikos finansų ministerijos leidimą sumažinti įstatinį kapitalą dydžiu, ne mažesniu negu skirtumas tarp nuosavo ir įstatinio kapitalo – 4995 tūkst. Lt arba padengti šį skirtumą akcininko įnašais;**
- **AB „Aviakompanija Lietuva“ audituojamu laikotarpiu netiksliai apskaitė pajamas už parduotus Lietuvoje aviabilietus. Pajamos buvo priskaitomos iš karto pardavus**

bilietus, nors paslauga gali būti atliekama vėlesniais laikotarpiais. Laiku negaunamos užsienio paslaugų tiekėjų sąskaitos, jos neatvaizduojamos ataskaitinio laikotarpio finansinėje atskaitomybėje. Egzistuoja neregistruotų įsiskolinimų rizika, bendrovės balanse atvaizduotas turtas, neturint priklausomybę įrodančių dokumentų;

- aviakompanija Lietuva audituojamu laikotarpiu pilnai neįvykdė įsipareigojimų, už kurių vykdymą garantavo valstybė, Prancūzijos kompanijai „Gie Avions de Transport Regional“ už lėktuvo ATR42-300 nuomą. Bendrovės bankroto atveju Lietuvos Respublikos finansų ministerija, kaip garantijos davėja, turėtų apmokėti neišmokėtą lėktuvo ATR42–300 finansinio lizingo dalį - 1578,3 tūkst.USD. Taip pat būtų problematiška išsiieškoti bendrovei suteiktą 991,3 tūkst.USD paskolą;

- AB „Aviakompanija Lietuva“ 2001 m. neturėjo valdybos patvirtintos lėšų naudojimo tvarkos, kuri, esant nepalankiai finansinei situacijai, būtų leidusi kontroliuoti lėšų tikslinį panaudojimą;

- bendrovė eilę metų dirba nuostolingai: 1999 metų nuostolis – 2940409 Lt, 2000 metų nuostolis – 1484464 Lt, 2001 metų nuostolis – 4590658 Lt, todėl AB „Lietuvos avialinijos“ kaip aviakompanijos Lietuva akcininko, ir turinčio atstovų daugumą bendrovės valdyboje, požiūris keisti valdybą bei generalinį direktorių nesiimant radikalių pertvarkymų, yra neatsakingas;

AB aviakompanija „Lietuvos avialinijos“, kaip AB „Aviakompanija Lietuva“ akcijų turėtoja, AB aviakompanijos „Lietuvos avialinijos“ valdyba ir AB „Aviakompanija Lietuva“ valdyba 2001-2002 metais nesiėmė ryžtingų veiksmų, kad būtų pertvarkyta bendrovės veikla, sumažinti veiklos kaštai bei išieškotos skolos, tam kad bendrovės veikla taptų pelninga.

Bendrovės akcininko –AB aviakompanijos „Lietuvos avialinijos“ valdybos veiksmai delsiant priimti reikiamus sprendimus bei pritarti AB „Aviakompanija Lietuva“ reorganizavimo planui vertinamas nepatenkinamai

- aviakompanijos Lietuva 2002 m. I pusmečio finansinės būklės rodikliai, lyginant su 2001 metų analogiškais rodikliais, pagerėjo, tačiau jos dabartinę finansinę būklę galima vertinti kaip nestabilią. Bendrovėje susidariusi pavojinga padėtis, kai nėra pusiausvyros tarp turto ir įsiskolinimų, yra mokumo problemų. Todėl, neįgyvendinus radikalių bendrovės pertvarkymų veiklos kaštų mažinimo linkme, bendrovės veiklos tęstinumo prielaida yra abejotina;

- įvertinus visus rizikos faktorius, kurie ateityje gali turėti 2002 metų I pusmečio aviakompanijos Lietuva rezultatų koregavimui bei jų reikšmingumą, galima teigti, kad bendrovė audituojamu laikotarpiu dirbo pelningai;

AB „Aviakompanija Lietuva“ 2002 m. I pusmetį dirbant pelningai (grynasis pelnas – 2,005 mln.Lt) 2002-07-23 AB aviakompanijos „Lietuvos avialinijos“ valdyba nenurodant motyvo atšaukė AB „Aviakompanija Lietuva“ valdybą ir išrinko naują. Pastaroji 2002-07-23 iš aviakompanijos Lietuva generalinio direktoriaus pareigų atšaukė R.Gėgžną.

PAPILDOMAI AUDITUOTI KLAUSIMAI

1. Audito metu buvo išanalizuotas aviakompanijos technikos departamento darbuotojams 2001 metais išmokėto papildomo darbo užmokesčio klausimas.

Aviakompanijos darbuotojų, aptarnaujančių vakarų šalių gamybos aviacinę techniką, papildomo darbo apmokėjimo nuostatus aviakompanijos valdyba patvirtino 1999-10-28. Šių nuostatų tikslas – sumažinti aviakompanijos vakarų šalių gamybos aviatechnikos techninės priežiūros ir remonto išlaidas, gauti papildomas pajamas aptarnaujant kitų Lietuvos Respublikos ir užsienio žinybų ir aviakompanijų aviatechniką, materialiai suinteresuoti technikos departamento darbuotojus atlikti papildomus aviatechnikos techninės priežiūros darbus, ratų ir stabdžių remontą, gelbėjimosi priemonių patikrą ir remontą, bei kitus darbus.

Audito metu nustatyta, kad technikos departamento darbuotojų ir vyriausiojo finansininko pavaduotojo finansams, bei vyresniojo pajamų buhalterio darbo sutartyse nenurodytos papildomo darbo užmokesčio mokėjimo sąlygos. Papildomas darbo apmokėjimas technikos departamento darbuotojams už užsienio šalių gamybos aviatechnikos techninę priežiūrą vykdomas prisilaikant nustatytos tvarkos.

Atsižvelgiant į 2002-07-12 audito ataskaitos projekte pateiktas pastabas aviakompanijos l.e.p. generalinis direktorius V.Žvinys 2002-08-28 įsakymu Nr.523-K patvirtino Technikos departamento darbuotojų papildomo darbo apmokėjimo nuostatus ir nurodė padaryti atitinkamus įrašus darbuotojų, gaunančių priedus, darbo sutartyse.

2. Audito metu taip pat buvo analizuoti reaktyvinio kuro pirkimai 2001 metais. Nustatyta, kad aviakompanija 2001 m. reaktyvinio kuro, kuriuo orlaiviai užpildomi Vilniaus oro uoste, pirko viso 19'411'494 kg už 19'611'903,04 Lt. Reaktyvinis kuras buvo perkamas įprastine komercine praktika, t.y. neskelbiant viešųjų pirkimo konkursų. Kaina, būdavo nustatoma atsižvelgiant į Amsterdamo biržos nustatomą "Platt's oilgram report" - Gasoil-2 (gazolio) kursą.

Atsižvelgiant į 2002-07-12 audito ataskaitos projekte pateiktas pastabas aviakompanija paruošė reaktyvinių degalų pirkimo tvarką.

PASIRENGIMAS AVIAKOMPANIJOS PRIVATIZAVIMUI

Valstybės kontrolės 2002 m. atliko aviakompanijos pasirengimo privatizavimui auditą ir 2002-09-10 surašė ataskaitą Nr.2020-5-2.

Audito VĮ Valstybės turto fonde metu nustatyta, kad:

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1998-12-31 (nutarimas Nr.1531) įtraukė AB aviakompaniją “Lietuvos avialinijos” į privatizuojamų objektų sąrašą. Nutarime pažymėta, kad aviakompanija gali būti privatizuojama tik po to, kai jos privatizavimo programai pritaris Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė (2000-02-22 nutarimas Nr.192) nutarė privatizuoti iki 54% (49%- strateginiam investuotojui, 5%- įmonės darbuotojams) aviakompanijos valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų, vėliau šis nutarimas buvo pakeistas kitu (2001-02-22 nutarimas Nr.196), kuriame buvo pritarta AB aviakompanijos “Lietuvos avialinijos” privatizavimo metmenims. Privatizavimo metmenyse tikslus numatomų privatizuoti akcijų dydis nenustatytas.

Turto fondo generalinio direktoriaus įsakymu 2001-07-12 Nr.146 (2001-09-13 pakeitimas Nr.183) buvo sudaryta viešo pirkimo komisija aviakompanijos privatizavimo konsultantui parinkti. Techninėje užduotyje (konsultacinės paslaugos aviakompanijai privatizuoti) nurodyta, kad Turto fondas ketina parduoti iki 49% akcijų paketą ir pagal sutartį perduoti įmonės valdymo teises turinčiam atitinkamą patirtį strateginiam investuotojui - tarptautinio aviacijos aljanso nariui.

2001-10-23 Viešojo pirkimo komisija nutarė pripažinti konkurso laimėtoja kompaniją Indecon Consulting GmbH (toliau Indecon, arba Privatizavimo konsultantas), kurios pasiūlymo bendra kaina 1200 tūkst.Lt. Konsultacinių paslaugų sutartis Nr.25-74/11-2001 buvo pasirašyta 2001-11-30.

Indecon 2002-01-31 pateikė Konsultacinių paslaugų sutarties 1-osios užduoties atlikimo ataskaitą, kurioje vienos iš pagrindinių rekomendacijų:

- Tęsti aviakompanijos privatizavimą kaip tai numatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintuose privatizavimo metmenyse.
- Pasiruošti aviakompanijos akcijų daugumos paketo privatizavimui, sumažinant valstybės nuosavybės teises iki mažumos akcijų valdymo. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad visi investuotojai reikalauja teisės per tam tikrą laiko tarpą įgyti aviakompanijos akcijų daugumą. Privatizavimo metmenyse pažymėta, kad aviakompanija dirbtų geriau ir našiau, būtina kuo labiau mažinti valstybės įtaką joje – maksimaliai didinti jos privatizavimo laipsnį, metmenyse taip pat pažymėta, kad privatizuojant aviakompaniją, būtina atsižvelgti į Lietuvos Respublikos aviacijos įstatymo ir Lietuvos Respublikos dvišalių susitarimų su

kitomis valstybėmis oro transporto srityje nuostatas, taip pat su jomis susijusius galimus privatizavimo padarinius. Vienas iš tokių padarinių – nacionalinio vežėjo statuso praradimas/išsaugojimas po privatizavimo proceso.

Turto fondas 2002-03-08 raštu Nr.25-837 patvirtino pirmos užduoties darbus, tuo leisdamas vykdyti tolimesnį aviakompanijos privatizavimo procesą.

Indecon pasiūlė tokias LAL privatizavimo schemas:

1. Strateginis investuotojas įsigyja 49% aviakompanijos akcijų (strateginiui investuotojui suteikiama teisė pirkti 17% akcijų nustatytu laiku, t.y. po Lietuvos Respublikos tapimo Europos Sąjungos nare, taip padidinant turimą akcijų kiekį iki 66%)

2. Strateginis investuotojas įsigyja 49% aviakompanijos akcijų, vietinis finansinis investuotojas (priimtinas ir patvirtintas tiek valstybės, tiek strateginio investuotojo) įsigyja 17% aviakompanijos akcijų.

Pažymėtina, kad abiem atvejais siūloma privatizuoti 66% aviakompanijos akcijų, kas atitinka Privatizavimo metmenis, bei išsaugomas nacionalinio vežėjo statusas iki Lietuvai tampa Europos Sąjungos nare, kas taip pat atitinka Privatizavimo metmenis.

Privatizavimo konsultantas, ataskaitose pažymėjo, kad aviakompanijos vadovybė turi neatidėliotinai inicijuoti AB „Aviakompanija Lietuva“ bankroto procedūrą, jei surinkti faktai liudija apie AB „Aviakompanija Lietuva“ bankrotą. Indecon 2-ojo etapo užduoties įvykdymo ataskaitose pažymėjo, kad iš visų keturių aviakompanijos dukterinių įmonių tik AB „Aviakompanija Lietuva“ kelia riziką visos grupės privatizavimui, būtent dėl šios priežasties Indecon buvo paprašytas patikslinti privatizavimo strategiją.

IŠVADOS

▪ **Neigiamas investuotojų požiūris į AB „Aviakompanija Lietuva“ bei sprendimo priėmimo dėl tolimesnės šios bendrovės ateities vilkinimas, didina sėkmingo aviakompanijos privatizavimo proceso riziką.**

REKOMENDACIJOS

1. Valstybės įmonei „Valstybės turto fondas“ neatidėliotinai priimti suderintą sprendimą dėl AB aviakompanijos „Lietuvos avialinijos“ privatizavimo strategijos ir siūlyti Vyriausybei tvirtinti privatizavimo programą. Būtina atsižvelgti į ženkliai pagerėjusį aviakompanijos „Lietuvos avialinijos“ 2002 m. I pusmečio veiklos rezultatą.

2. AB aviakompanijos „Lietuvos avialinijos“, bei AB „Aviakompanija Lietuva“ valdyboms imtis ryžtingų veiksmų, kad būtų pertvarkyta AB „Aviakompanija Lietuva“ veikla, sumažinti veiklos kaštai ir išieškotos skolos.

3. AB aviakompanijai „Lietuvos avialinijos“ pakeisti valdybos ir administracijos darbo reglamentus juos suderinant su 2000-07-13 Akcinių bendrovių įstatymu Nr.VIII-1835.

Veiklos audito 2-ojo departamento direktorė

Zita Valatkienė

Veiklos audito 2-ojo departamento
vyresnysis valstybinis auditorius

Mindaugas Milčiūnas

Finansinio audito 3-ojo departamento
valstybinė auditorė

Rima Peškaitytė

Su ataskaita susipažinome:

AB aviakompanijos „Lietuvos avialinijos“
l.e.p. generalinis direktorius

Vidas Žvinys

Finansų departamento direktorius

Saulius Stasiūnas

Vyriausioji buhalterė

Ulijanina Narkevičienė